

El llenguatge

Basses i pantans

21/x/1979

El substantiu bassa, tal com deïem ahir pot convenir en algunes ocasions com a equivalència o traducció del mot castellà «estaque», ja que no sembla lícit d'utilitzar amb el mateix significat el nostre mot estanc, que es reserva per a designar l'establiment on es venen articles estancats o subjectes a un monopoli. Bassa té, en castellà, la forma etimològica corresponent en «balsa», amb un significat general anàleg. És evident, però, que en aquest cas la forma del català ha demostrat més vitalitat, tant per la diversitat de significacions que ha adquirit com pels nombrosos derivats que ha originat. Veïem, així, com amb el nom de bassa tant designem la petita reserva d'aigua que hom destina fins i tot —en alguns indrets— al consum domèstic, com un dipòsit d'aigües residuals o d'una latrina. Entre els nombrosos derivats de bassa ens importa especialment d'esmentar bassal, terme que equival al del castellà «charco», que avui ja és possible de sentir en el parlar col·loquial.

Tots els derivats —o composts— de bassa mantenen, com és lògic, el grup consonàntic ss del radical: cal, per tant, considerar formes inadmissibles aquelles en què aquest grup és substituït pel grup is, propi de les formes del castellà. Això s'esdevé en aquells casos en què el castellà posseeix la forma corresponent, com és ara, en primer lloc, el primitiu bassa, el verb embassar i els altres termes que provenen d'aquest verb. Així, d'aquest verb, hem obtingut embassament, i «embalse», que algú transigeix a fer servir, ha d'ésser considerat un mot totalment estrany, tant pel grup is a què ens hem referit com per la terminació.

Seria, tanmateix, desencertat, de recórrer sistemàticament a embassament en tots aquells casos en què el castellà diu «embalse». Dit altrament, no cal limitar el castellà en la forta —i segurament exagerada— tendència que ha tingut a usar «embalse» significat «pantà». Quan un pantà és més o menys ple podem parlar d'un embassament, però dir que els «embaltes» son buits —com hem llegit tants cops— sembla un contrasentit. El terme més adequat per a designar els grans llacs artificials formats interrompent el curs d'un riu o elevat al nivell d'un llac natural és pantà o bé presa, encara que aquest darrer terme designa més pròpiament el mur de contenció. I al costat de presa, cal no oïllardar els termes resciosa i assut, els quals designen aquelles que són de poca importància.

Albert Jané